

विद्यालय सहायक तथा विद्यालय सहयोगी कार्यकर्ता व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८०

रामप्रसादराई गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
बैकुण्ठे, भोजपुर

सरकार

विद्यालय सहायक तथा विद्यालय सहयोगी व्यवस्थापन कार्यविधि २०८०

प्रस्तावना:

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ११ को उपदफा २ (ज) ले आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षा सम्बन्धी स्थानीय तहलाई दिएको अधिकार प्रयोग गरि यस गाउँपालिका क्षेत्रमा रिक्त हुने विद्यालय सहायक तथा विद्यालय सहयोगी कार्यकर्ता को रिक्त पदमा करारमा नियुक्तिका लागि सिफारिस गर्न रामप्रसादराई गाउँपालिकाले विद्यालय सहायक तथा विद्यालय सहयोगी कार्यकर्ता नियुक्ति सम्बन्धी कार्यविधि बनाएको छ ।

कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मिति: २०८०/०१/३१

प्रमाणीकरण मिति: २०८०/०२/०१

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

- क) यो कार्यविधिको नाम “विद्यालय सहायक तथा विद्यालय सहयोगी कार्यकर्ता व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८०” रहेको छ ।
ख) यो कार्यविधि प्रमाणीकरण भएको मिति देखि लागु हुनेछ ।

२. परिभाषा

विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा:

- क) “ऐन” भन्नाले रामप्रसादराई गाउँपालिकाको शिक्षा ऐन, २०७९ सम्झनु पर्दछ ।
ख) “नियमावली” भन्नाले शिक्षा नियमावली, २०५९ सम्झनु पर्दछ ।
ग) “विद्यालय” भन्नाले यस गाउँपालिकाभित्र सञ्चालित सामुदायिक वा संस्थागत विद्यालय लाई सम्झनु पर्दछ ।
घ) “वि.व्य.स.” भन्नाले विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समिति सम्झनु पर्दछ ।
ड) “अध्यक्ष” भन्नाले विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समिति अध्यक्ष सम्झनु पर्दछ ।
च) “संयोजक” भन्नाले विद्यालयको विद्यालय सहायक तथा विद्यालय सहयोगी कार्यकर्ता व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८० मा व्यवस्था भएको छनौट समिति संयोजक सम्झनु पर्दछ ।

सरकार

- ४८५८८६
- छ) "शिक्षा शाखा प्रमुख" भन्नाले रामप्रसादराई गाउँपालिकाको शिक्षा शाखामा कार्यरत शाखा प्रमुख कर्मचारी सम्झनुपर्दछ ।
- ज) "सदस्य" भन्नाले विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समिति सदस्य र कार्यविधिमा व्यवस्था भएको छनौट समिति सदस्य सम्झनु पर्दछ ।
- झ) "प्रधानाध्यापक" भन्नाले विद्यालयको प्रधानाध्यापक सम्झनु पर्दछ ।
- ञ) "शिक्षक" भन्नाले विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक सम्झनु पर्दछ ।
- ट) "छनौट समिति" भन्नाले विद्यालयको विद्यालय सहायक तथा विद्यालय सहयोगी कार्यकर्ता व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८० मा व्यवस्था भएको छनौट समिति सम्झनु पर्दछ ।
- ठ) "विद्यालय सहायक तथा सहयोगी कार्यकर्ता" भन्नाले विद्यालयमा कार्यरत सहायक तथा विद्यालय सहयोगी कार्यकर्ता सम्झनु पर्दछ ।

३. छनौट समिति सम्बन्धी व्यवस्था

सहयोगी कार्यकर्ताको नियुक्तिका लागि सिफारिस गर्न देहाय बमोजिमको छनौट समिति रहनेछ ।
क) सम्बन्धित विद्यालयको वि.व्य.स. अध्यक्ष - संयोजक
ख) गाउँपालिकाको शिक्षा शाखा प्रमुख

सदस्य

ग) गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयले तोकेको विषय विज्ञ सूचीमा रहेकामध्ये दुई (२) जना
- सदस्य

घ) विद्यालयको प्रधानाध्यापक - सदस्य सचिव

४. छनौट समितिको बैठक

क) छनौट समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार बस्नेछ ।
ख) समितिको बैठक विद्यालयमा वा संयोजकले तोकेको स्थान, मिति र समयमा बस्नेछ ।
ग) समितिको बैठकको अध्यक्षता संयोजकले गर्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा बैठकमा उपस्थित सदस्यहरूले आफूहरु मध्येबाट छानेको सदस्यले गर्नेछ ।

घ) समितिको कुल सदस्य संख्याको ५० (पचास) प्रतिशत भन्दा बढी संख्याहरु उपस्थिति भएमा समितिका बैठकका लागि गणपुरक संख्या पुगेको मानिने छ ।

ड) समितिको बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकमा अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले मत दिन सक्नेछ ।

च) समिति बैठकको निर्णय समितिको बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिद्वारा प्रमाणित गरी राखिने छ ।

छ) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

५. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

- प्रकाशक*
- क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त वा गाउँपालिकाले सिर्जना गरेका वा विद्यालयले सिर्जना गरेका विद्यालय सहायक तथा विद्यालय सहयोगी कार्यकर्ताको पदमा करारमा नियुक्तिका लागि सिफारिस गर्ने ।
  - ख) विद्यालय सहायक तथा विद्यालय सहयोगी कार्यकर्ता नियुक्तिका लागि लिइने परीक्षा सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
  - ग) उजुरी परेको अवस्थामा बाहेक नतिजा प्रकाशन गरेको छ महिना पछि परीक्षा सम्बन्धी कागजात धुलाउने ।

६. आरक्षण वा समावेशिता र पदको प्रकार

- क) रिक्त पदका लागि कुनै आरक्षण वा समावेशिताको व्यवस्था गरिने छैन ।
- ख) नेपाल सरकारले अर्को व्यवस्था नगरे सम्म हाललाई विद्यालय सहायक तथा विद्यालय सहयोगी कार्यकर्ताको पद करार हुनेछ ।

७. विद्यालय सहायक कर्मचारीका लागि न्युनतम शैक्षिक योग्यता सम्बन्धी व्यवस्था

- क) मान्यता प्राप्त शैक्षिक संस्थाबाट कक्षा १२ वा सो सरह उत्तीर्ण भएको । व्यवस्थापन विषय लिई कम्तिमा १२ कक्षा उत्तीर्ण गरेकोलाई प्राथमिकता दिने ।
- ख) कम्प्यूटरमा डिप्लोमा कोर्स पूरा गरेको ।
- ग) १८ वर्ष पूरा भई ४० वर्ष ननाघेको ।
- घ) नेपाली नागरिकता प्राप्त गरेको ।

८. विद्यालय सहयोगी कर्मचारीका लागि न्युनतम शैक्षिक योग्यता सम्बन्धी व्यवस्था

- क) कम्तिमा एस.एल.सी वा एस.इ.इउत्तीर्ण गरेको र घरेलु सीप भएको ।

९. नियुक्ति सम्बन्धी व्यवस्था

- क) रिक्त रहेको पदमा विद्यालय सहायक तथा विद्यालय सहयोगी कार्यकर्ता व्यवस्थापन समितिले छनौट समितिको सिफारिसमा करारमा नियुक्ति गर्नेछ ।
- ख) दरखास्त आव्हानको सूचना प्रकाशन गर्नु अधि शिक्षा शाखाबाट पद रिक्त रहेको व्यहोरा प्रमाणित गराई अनुमति लिनुपर्नेछ ।
- ग) विद्यालय सहायक तथा विद्यालय सहयोगी कार्यकर्ता पदपूर्ति गर्नको लागि आवश्यक विवरण खुलाई कम्तिमा ७ देखि १५ दिनको विज्ञापन वडा कार्यालय, गाउँपालिका र सम्बन्धित विद्यालयको सूचना पाटीमा टाँस गर्नुपर्नेछ । साथै सम्भव भएसम्म सबै प्रकारका माध्यमबाट सूचना प्रकाशन तथा प्रशारण गर्नुपर्नेछ ।

प्रकाशक

प्राचीन

घ) पदपूर्ति समितिको सिफारिस पश्चात सम्बन्धित विद्यालयले विद्यालय सहायक तथा विद्यालय सहयोगी कार्यकर्ता नियुक्ति तथा हाजिरी गरेको जानकारी शिक्षा शाखालाई गराउनुपर्नेछ र शाखाले सोको अभिलेख राखेको प्रमाण विद्यालयलाई दिनुपर्नेछ ।

ड) उमेद्वारले शैक्षिक योग्यता, नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र र निरोगिताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि निवेदनका साथ पेश गर्नुपर्नेछ

१०. विद्यालय सहायकको खुल्ला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

क) छनौट समितिले लिने परीक्षाको पाठ्यक्रम परीक्षण प्रणाली तथा मूल्यांकन प्रक्रिया देहाय बमोजिम हुनेछ ।

देहायः

क) लेखा

१. परिचय, प्रकार र महत्व

२. विल, भर्पई, नगदि रसिद, डोर हाजिरी, एकोहोरो तथा दोहोरो लेखा प्रणाली, जर्नल, लेजर सम्बन्धी सामान्य जानकारी ।

ख) कम्प्यूटर

१. परिचय, प्रकार, हार्डवेयर, सफ्टवेयर, अफिस प्याकेज, वर्ड, एक्सल, पावरप्वाइन्ट तथा इमेल इन्टरनेट सम्बन्धी जानकारी ।

२. विद्यालयमा प्रयोग गरिने साधारण सफ्टवेयर सम्बन्धी आधारभूत ज्ञान ।

३. शिक्षण सिकाइमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोग, विकास र व्यवस्थापन

४ साइबर अपराध र सुरक्षा सम्बन्धी आधारभूत ज्ञान ।

११. विद्यालय सहायकको लिखित परीक्षाको योजना

खण्ड	विषय	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या	अंकभार	प्रश्न संख्या	समय
क	लेखा	विषयगत अति छोटो उत्तर	१०		५	१:३०
		विषयगत लामो उत्तर	४०		८	घण्टा
ख	कम्प्यूटर	विषयगत अति छोटो उत्तर	१०		५	१:३०
		विषयगत लामो उत्तर	४०		८	घण्टा

द्रष्टव्यः

१. विषयगत प्रश्न अन्तर्गत खण्ड (क) र (ख) उत्तर पानाहरु अलग अलग रहने छन् ।

२. विषयगत परीक्षाका लागि खण्ड क र ख का लागि क्रमशः एक घण्टा ३० मिनेटको समय निर्धारण गरिएको छ ।

३. लिखित परीक्षाको माध्यम नेपाली वा अंग्रेजी दुवै भाषामा हुने छ ।

प्राचीन

~~प्रतिशोध~~

४. विषयगत परीक्षाको नतिजा प्रकाशन भएको आधा घण्टा पछी सफल उमेद्वारको अन्तरवार्ता सञ्चालन हुनेछ ।

५ अन्तरवार्तामा सामेल हुने समिति सदस्यले अन्तरवार्ता लिनुपूर्व र अन्तरवार्ताको समयमा सफल उमेद्वारको विषयगत प्राप्ताङ्क हेर्न पाईने छैना।

१२ परीक्षाको प्रकार, पूर्णाङ्क र उत्तिर्णाङ्क

क) छनौट समितिबाट लिइने प्रतियोगितात्मक परीक्षा लिखित, प्रयोगात्मक तथा अन्तरवार्ता तिन वटै परीक्षा हुने छ ।

ख) लिखित परीक्षाको किसिम जुनसुकै भएता पनि जम्मा १०० पूर्णाङ्कको हुनेछ ।

ग) परीक्षाको पूर्णाङ्क र उत्तिर्णाङ्क देहाय बमोजिम हुनेछ ।

परीक्षाको प्रकार	पूर्णाङ्क	उत्तिर्णाङ्क
लेखा (लिखित)	५०	२०
कम्प्यूटर (लिखित)	५०	२०
प्रयोगात्मक (कम्प्यूटर)	१५	६
शैक्षिक योग्यता तथा अन्तरवार्ता	२०	८

घ) उपदफा ग मा उल्लेख गरिएको उत्तिर्णाङ्क अनुसार कुनै उमेद्वार सफल नभएमा पुनः विज्ञापन गरी परीक्षा सञ्चालन हुनेछ ।

ड) स्पष्टिकरण: लिखित लेखा लिखित कम्प्यूटर र प्रयोगात्मक परीक्षा मध्ये कुनै एक शीर्षकमा उत्तिर्णाङ्क बराबरको अंक प्राप्त नगर्ने उमेद्वार स्वतः असफल भएको मानिने छ ।

माथि उल्लेख गरिएको उत्तिर्णाङ्क अनुसार कुनै उमेद्वार सफल नभएमा पुनः विज्ञापन गरी परीक्षा सञ्चालन हुनेछ ।

(क) गलत उत्तर दिएबापत २० प्रतिशत अंक कट्टा हुनेछ ।

स्पष्टिकरण- लिखित परीक्षा र अन्तर्वार्ता मध्ये कुनै एक शीर्षकमा उत्तिर्णाङ्क प्राप्त नगर्ने उमेद्वार स्वतः असफल भएको मानिनेछ ।

१३ विद्यालय सहयोगी पदको पाठ्यक्रम

क नेपालको संविधान २०७२ मौलिक हक (भाग ३)

ख शिक्षा ऐन, २०२८ (संशोधन सहित) तथा शिक्षा नियमावली, २०५९ (संशोधन सहित)

ग स्थानीय तह सम्बन्धी जानकारी

घ नेपालको राजनैतिक भौगोलिक अवस्था र वर्तमान घटनाक्रम सम्बन्धी सामान्य जानकारी ।

ड विद्यालयमा हुने आर्थिक क्रियाकलाप सम्बन्धी पाठ्यपुस्तक छात्र वृत्ति दिवा खाजा आदि ।

प्रत्येक शीर्षकको अंकभार समान हुने छ ।

~~प्रतिशोध~~

Office
१४ विद्यालय सहयोगी पदको परीक्षा ढाँचा

क्र.स	प्रश्नको प्रकार	प्रश्न संख्या	अंक भार	जम्मा पूर्णाङ्क	उत्तिर्णाङ्क	कैफियत
१	वस्तुगत बहुवैकल्पिक	५०	२	१००	४०	
२	शैक्षिक योग्यता तथा अन्तर्वार्ता			२०	८	

माथि उल्लेख गरिएको उत्तिर्णाङ्क अनुसार कुनै उम्मेदवार सफल नभएमा पुनः विज्ञापन गरी परीक्षा संचालन गरिनेछ ।

(क) गलत उत्तर दिएबापत २० प्रतिशत अंक कट्टा हुनेछ ।

स्पष्टिकरण- लिखित परीक्षा र अन्तर्वार्ता मध्ये कुनै एक शीर्षकमा उत्तिर्णाङ्क प्राप्त नगर्न उम्मेदवार स्वतः असफल भएको मानिनेछ ।

१५ अन्तर्वार्ता सम्बन्धी व्यवस्था

क) शैक्षिक योग्यता वापत सेवा प्रवेशका लागि तोकिएको शैक्षिक योग्यताको प्रथम श्रेणी भए ३ अंक, द्वितीय श्रेणी भए २ अंक र तृतीय श्रेणी भए १ अंक दिइने छ ।

ख) माथिल्लो शैक्षिक योग्यताको प्रमाण पत्र भए प्रथम श्रेणी भए २ अंक, द्वितीय श्रेणी भए १ अंक दिइने छ ।

ग) शिक्षण अनुभव वापत प्रतिबर्ष १ अंकका दरले बढीमा ५ अंक प्रदान गरिनेछ ।

घ) अन्तर्वार्ता वापत बढीमा १५ अंक दिइने छ । तर अन्तर्वार्तामा अंक दिदा कुनै उम्मेदवारलाई ७० प्रतिशत भन्दा बढी र ३५ प्रतिशत भन्दा कम दिनु पर्ने भएमा त्यस्तो नम्बर दिनु पर्ने स्पष्टिकरण खुलाउनु पर्नेछ ।

१६ योग्यताक्रम प्रकाशित गर्ने

क) छनौट समितिले लिखित प्रयोगात्मक र अन्तर्वार्तामा प्राप्त गरेको अंक जोडी सबै परीक्षाबाट सफल भई सबै भन्दा बढी अंक प्राप्त गर्ने उम्मेदवारको नाम नियुक्तिको लागि सिफारिस गर्न योग्यताक्रम प्रकाशित गर्नेछ । त्यसरी प्रकाशित गर्दा उपलब्ध भएसम्म रिक्त पद संख्याको १०० प्रतिशतले हुने संख्यामा उम्मेदवारको नाम वैकल्पिक सूचीमा राख्नेछ ।

१७ समितिले विद्यालयलाई नियुक्ति सिफारिस गरेको व्यक्तिलाई प्रधानाध्यापकले नियुक्त गरी हाजिरी गराउने छन् ।

१८ वैकल्पिक उम्मेदवार नियुक्त गर्ने सम्बन्ध

Office

- ४५१३
- क) छनौट समितिले सिफारिस गरेको उमेदवारले विद्यालयबाट सात (७) दिन भित्रमा नियुक्ति नलिएमा वा विद्यालयमा हाजिरी नभएमा ।
ख) सिफारिस गरेको व्यक्तिको मृत्यु भएमा ।

१९ दरखास्त रद्द वा सिफारिस बदर हुन सक्ने

- क) कुनै उमेदवारले झुटा विवरण दिएको प्रमाणित भएमा वा परीक्षाको मर्यादा भंग गरेमा वा त्यस्तो कार्य गर्न उद्योग गरेमा छनौट समितिले त्यस्तो उमेदवारको दरखास्त रद्द गर्न सक्नेछ ।
ख) समितिबाट नियुक्तिका लागि सिफारिस भएको कुनै उमेदवार लाई नियुक्ति दिन नपाउदै निज सिफारिस हुन नसक्ने कुनै प्रमाणिक कारण उपलब्ध भएमा छनौट समितिले त्यस्तो उमेदवार सिफारिस बदर गर्न सक्नेछ ।
ग) कुनै उमेदवारले झुटो विवरण दिएको कुरा त्यस्तो उमेदवार सिफारिस गरिएको पदमा नियुक्ति भईसकेपछि थाहा हुन आएमा समितिले निज उपर विभागीय कारबाहीका लागि प्रधानाध्यापक समक्ष लेखिपठाउनु पर्ने छ ।

२० उमेदवारको लागि अयोग्यता

- क) गैर नेपाली नागरिक
ख) १८ वर्ष उमेर नपुगेको
ग) ४० वर्ष उमेर नाघेको
घ) नैतिक पतन देखिने फौजदारी अभियोगमा अदालतबाट कसुरदार ठहरिएको
ड) भविष्यमा सरकारी नोकरीका लागि अयोग्य ठहरिने गरी सेवाबाट वरखास्त गरिएको ।

२१ परीक्षण काल

- क) नवनियुक्त सहयोगी कार्यकर्ताको परीक्षणकाल ६ महिनाको हुनेछ ।
ख) उपदफा (क) बमोजिमको परीक्षणकालमा राखिएको सहयोगी कार्यकर्ताको काम सन्तोषजनक नभएमा निजलाई छनौट समितिले परीक्षणकाल भित्र जुनसुकै बखत सेवाबाट हटाउन सक्नेछ ।

२२ विद्यालय सहायकको काम, कर्तव्य र अधिकार

- क) विद्यालयको आम्दानी खर्च लाई दुरुस्त राख्ने ।
ख) शिक्षक र विद्यार्थीका व्यतिगत विवरण दुरुस्त राख्ने ।
ग) विद्यालय प्रशासनको सल्लाह अनुसार अध्यापन कार्यमा पनि सारिक हुने ।
घ) विद्यालयको हितमा सधैं सचेत होने ।

२३

२३ विद्यालय सहयोगीको काम कर्तव्य र अधिकार
क समय सूचना दिने ।

ख विद्यालय हाता सरसफाई राख्ने ।

ग विद्यालय प्रशासनले तोके अनुसारका काम गर्ने

२४ तलब भत्ता र चाड पर्व खर्च

क) विद्यालयको शिक्षा नियामवली, २०५९ को परिच्छेद २३ (क) को नियम १४४ (क) अनुसार
नेपाल सरकारले निश्चित मापदण्डको आधारमा विद्यालयमा वार्षिक रूपमा उपलब्ध गराएको
अनुदान र गाउँपालिकाले दरबन्दी सिर्जना गरेको हकमा गाउँसभा तथा कार्यपालिकाबाट
तोकेबमोजिमको तलब भत्ता र चाड पर्व खर्च हुनेछ ।

ख) उपदफा (क) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि विद्यालयले चाहेमा विद्यालयको स्रोतबाट
तलब भत्ता सुविधा थप गर्न उपदफा (क) ले बाधा पुन्ययाउने छैन ।

२५ सञ्चय कोष र विमा कोष

क) नेपाल सरकारले सञ्चय कोष र विमा कोष उपलब्ध नगराए सम्म विद्यालयले सो कोष रकम
जम्मा गर्न बाध्य हुने छैन ।

ख) उपदफा (क) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि विद्यालयले चाहेमा सञ्चय कोष र विमा
कोष रकम नाममा जम्मा गरिदिन सक्नेछ ।

२६ उपदान, निवृत्तिभरण र उपचार खर्च

क) नेपाल सरकारले उपदान निवृत्तिभरण र उपचार खर्च अनुदान उपलब्ध नगराए सम्म विद्यालयले
सो सुविधा उपलब्ध गराउने छैन ।

ख) उपदफा (क) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि विद्यालयले चाहेमा उपदान निवृत्तिभरण र
उपचार खर्चको व्यवस्था गर्न सक्नेछ तर विद्यालयलाई कानुनले बाध्य पारेको मानिने छैन ।

२७ निलम्बन वा नोकरीबाट हटाउने

देहाय बमोजिमको कसुर गरेमा विद्यालय व्यवस्थापन समितिले प्र.अ. को सिफारिस अनुसार
निलम्बन वा नोकरीबाट हटाउन सक्ने छ ।

क) नैतिक पतन देखिने फौजदारी अभियोगमा अदालतबाट सजाय पाएमा

ख) आफ्नो जिम्मेवारी र दायित्व पूरा नगरेमा

२४